

Henkilökohtainen budjetointi **Opas palvelun käyttäjälle**

L
U
SOTE

Sote-uudistus

Tämä opas perustuu vuosina 2020–2021 käynnissä olleen Länsi-Uudenmaan HB-hankkeen tuotoksiin. Sisällön on koonnut Elisabeth Salmenkari-Ryhänen. Toimituksesta ja taitosta on vastannut Ellun Kanat.

Tämä on oppaan 8.10.2021 päivitetty ja tarkistettu versio.

Sisällysluettelo

4 Mitä on henkilökohtainen budjetointi?

- 4 Henkilökohtaisen budjetin käyttö kuljetuspalvelussa
- 5 Sopivin tapa järjestää liikkumista tukevat palvelut perustuu yksilöllisiin tarpeisiin

7 Henkilökohtaisen budjetin käyttö kuljetuspalvelussa

- 8 Euro- ja kilometrikukkaro
- 9 Saattaja auttaa liikkumaan joukkoliikenteessä
- 9 Leasing-auto on vaihtoehto oman auton hankinnan tuelle

10 Polku henkilökohtaisen budjetoinnin käyttäjäksi

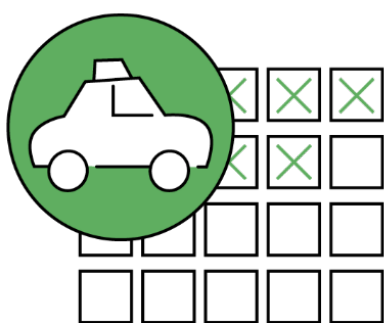
- 11 Sopiva malli, budjetti ja tarkasteluajat neuvotellaan yhdessä
- 12 Käyttäjän oikeuksia
- 13 Muistilista
- 14 Lisätietoja

Mitä on henkilökohtainen budjetointi?

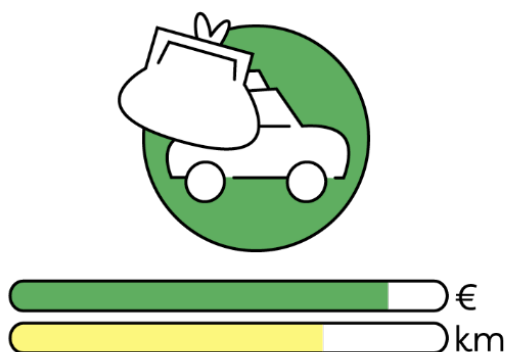
Jos olet liikkumista tukevia palveluja käyttävä vammainen henkilö, voidaan kyytisi järjestää myös henkilökohtaisen budjetoinnin avulla. Tämä uusi malli antaa sinulle aiempaa paremmat mahdollisuudet päättää itse omista kuljetuksistasi. Malli auttaa myös sosiaalihuollon ammattilaisia suunnittelemaan kuljetukset kanssasi. Niinpä saat eri tilanteissa juuri itsellesi sopivaa apua ja tukea.

Henkilökohtaisessa budjetoinnissa käyttöösi annetaan tietty rahasumma ja kilometrimäärä. Saat itse päättää, kuinka moneen matkaan ne käytät, ja kuinka kauas milloinkin matkustat. Toisaalta olet samalla vastuussa siitä, että rahat ja kilometrit riittävät kaikkiin tarvitsemiisi matkoihin.

Henkilökohtaisen budjetin käyttö kuljetuspalvelussa

Muissa vammaispalvelun kuljetusmalleissa käyttäjälle myönnetään tietty kappalemäärä matkoja käytettäväksi.

Henkilökohtaisen budjetoinnin mallissa käyttäjälle myönnetään tietty kilometri- ja euromäärä, jonka itse jaat tarvitsemiisi matkoihin.

Sopivin tapa järjestää liikkumista tukevat palvelut perustuu yksilöllisiin tarpeisiin

- Henkilökohtainen budjetti tarkoittaa palveluihisi tarkoitettuja varoja. Oman budjetin on tarkoitus mahdollistaa juuri sinulle sopiva tuki ja apu.
- Pohdit yhdessä ammattilaisten kanssa sopivinta tapaa järjestää kuljetuspalvelut.
- Palvelusi järjestetään henkilökohtaisen budjetin avulla vain, jos haluat valita niin.
- Järjestämistavan valinnassa on olennaista, että liikkumisen tarpeesi on kyllin suuri henkilökohtaiseen budjettiin.
- Ammatilainen tekee virallisen päätöksen kuljetusten järjestämistävästä.
- Palvelutarve voi olla määrä- tai pitkäaikainen. Ammatilliset kuvaavat asiakkaan tarvitsemat palvelut arviointiprosessin avulla.
- Henkilökohtaisen budjettisi raha- ja kilometrimäärä perustuu siihen, mitä palveluita tarvitset, eli millainen palvelukokonaisuus sinulle on vammasta tai pitkäaikaisesta sairaudesta johtuvien tarpeidesi mukaan myönnetty.

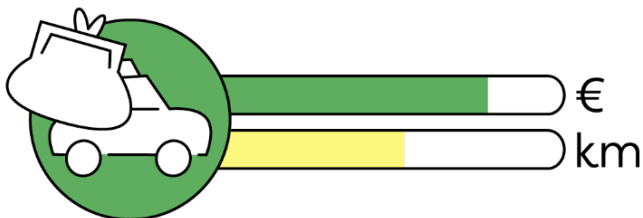

- Käyttäjänä sinä olet vastuussa siitä, että sinulle myönnetty raha ja kilometrit riittävät tarvitsemiisi matkoihin. Tässä auttaa se, että sinulla on oikeus saada ajantasaista tietoa varojesi riittävydestä vammaispalvelun työntekijältä.
- Ammattilaiset seuraavat yksilöllisten palveluiden toteutumista ja arvioivat henkilökohtaisen budjetoinnin sopivuutta kullekin käyttäjälle.
- Kunnan/hyvinvointialueen täytyy huolehtia, että kunkin asiakkaan henkilökohtaiset oikeudet suojataan hyvällä palvelusuunnittelulla ja esimerkiksi rinnakkaisten järjestämistapojen avulla.
- Henkilökohtainen budjetti vastaa vain niihin tarpeisiin, joita varten se on myönnetty. Mallia voidaan käyttää myös rinnakkain perinteisen mallin kanssa, esimerkiksi vapaa-ajan matkat voidaan myöntää henkilökohtaisen budjetoinnin mallilla ja työmatkat perinteisellä järjestämistavalla.
- Palveluun kuuluu omavastuuosuus, mikä yhdensuuntaista matkaa kohti on kuntasi/hyvinvointialueesi julkisen liikenteen taksan mukainen.

Henkilökohtaisen budjetin käyttö kuljetuspalvelussa

Henkilökohtaisen budjetoinnin mallissa päätät itse palveluihin kuuluvan matkustusrahan ja -kilometrien käyttämisestä

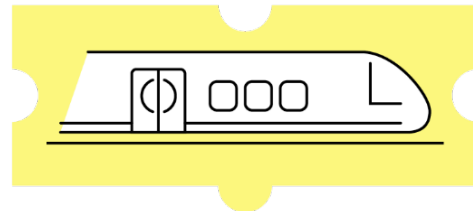
Euro- ja kilometri-kukkaro

Jaat saamasi euro- ja kilometrimäärän matkustus- tarpeidesi mukaisesti.

+

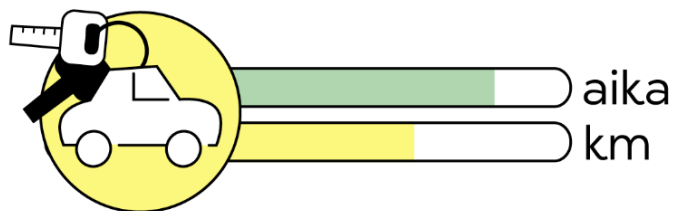
Matkojen reititys

Reititysmalli kannustaa esteettömän julkisen liikenteen suosimiseen. Sen hyötynä on euro- ja kilometri-kukkarooni saavutettava säästö.

Leasing-auto

Tässä vaihtoehdossa saat kunnalta/hyvinvointialueelta käyttöösi auton. Leasing-auton kuskina voit toimia sinä itse tai joku hyväksymäsi henkilö, kuten avustaja.

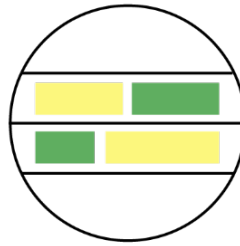
Euro- ja kilometrikukkaro

Reitityksellä saavutettavista säästöistä saadaan lisää valinnanvaraa kukkaron käyttöön

Vastuu omasta toiminnasta

Kulkukeskuksessa Espoossa on käytössä sähköinen kirjanpito. Käytössäsi voi olla myös taksikortti, tai pidät itse kirjaa esimerkiksi Excelin avulla.

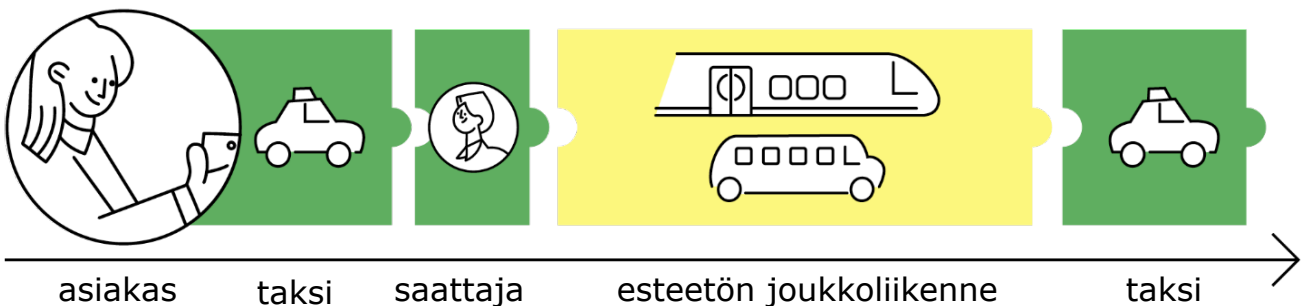

Sinä jaat myönnetyt matkaeurot ja -kilometrit tarpeidesi mukaisesti

Tämä mahdollistaa matkat myös oman kuljetuspalvelualueen ulkopuolelle ilman erillisiä hakemuksia.

Reititysmallissa sinulle myönnetään kukkaron lisäksi joukkoliikenteen lippu

Voit säästää kukkaroasi yhdistelemällä esteetöntä joukkoliikennettä ja kuljetuspalvelun taksimatkoja. Joukkoliikenteessä on mahdollista käyttää myös saattajan apua.

Saattaja auttaa liikkumaan joukkoliikenteessä

Reititysmallissa voit käyttää saattajaa apuna liikkuessasi joukkoliikenteessä. Saattaja voi olla esimerkiksi ystäväsi tai henkilökohtainen avustajasi. Myös VR voi tarvittaessa järjestää avustajan auttamaan junaan nousemisessa tai sieltä poistumisessa.

Saat avustajapalvelua esimerkiksi jos olet iäkäs, käytät pyörätuolia, sinulla on näkö- tai kuulovamma, olet vammaisen tai autismin kirjolla tai jos sinulla on muistisairaus.

Leasing-auto on vaihtoehto oman auton hankinnan tuelle

Leasing-mallissa saat kunnalta/hyvinvointialueelta käyttöösi auton. Voit ajaa autoa itse, tai valitset kuskiksi jonkun muun, kuten avustajan.

Kunnan/hyvinvointialueen tekemään leasing-sopimukseen sisältyy sovittu vuokra-aika ja ajokilometrit, mahdolliset huollot ja korjaukset, liikenne- ja kaskovakuutus, ajoneuvovero ja joissakin tapauksissa myös polttoaineet. Sinulle jää maksettavaksi kuukausiperusteisesti määräytyvä asiakasmaksu: omavastuuosuus määräytyy paikkakuntasi joukkoliikenteen kuukausilipun hinnan perusteella.

Polku henkilökohtaisen budjetoinnin käyttäjäksi

Päätös henkilökohtaisen budjetoinnin aloittamisesta voidaan tehdä jo asiakkaana olevalle tai uutta asiakkuutta hakevalle kuljetuspalvelun käyttäjälle. Budjetin käyttöönotto edellyttää, että se on sinulle malleista sopivin. Arvioitte yhdessä vammaispalvelun työntekijän kanssa, soveltuuko henkilökohtainen budjetointi juuri sinun tarpeisiisi.

Jos henkilökohtainen budjetointi on sinulle sopiva malli, sinä ja vammaispalvelun työntekijä keskustellette yhdessä, kuinka paljon euroja ja kilometrejä tarvitset erilaisten kuljetuspalveluiden käyttöön. Sovitte myös, milloin seuraavan kerran tarkastelette oman budjetin riittävyttä.

Saatat tarvita apua henkilökohtaisen budjettisi suunnittelussa ja toteutuksessa. Voit pyytää apua esimerkiksi lähiomaiselta, avustajalta tai vammaispalvelun työntekijältä.

Voit myös siirtyä henkilökohtaisen budjetoinnin mallista käyttämään perinteistä, kappalemäärittäin käytettävää mallia, jos se arvioidaan sinulle paremmaksi.

Sopiva malli, budjetti ja tarkasteluajat neuvotellaan yhdessä

A. Asiakas vaihtaa vammaispalvelun muusta kuljetusvaihtoehdosta Hb-malliin

1. Asiakas tai ammattilainen ehdottaa Hb-malliin siirtymistä

B. Kuljetuspalveluun hakeutuva uusi asiakas

0. Asiakkaalla on lääkärilausunto ja hän jättää kuljetuspalvelu-**hakemuksen**

1. **Hakemus kirjataan** järjestelmään ja asiakas toimittaa mahdolliset ammattilaisen pyytämät **lisäselvitykset**

2. Asiakas ja ammattilainen **arvioivat** yhdessä mallin **sopivuuden** asiakkaalle

3. **Sovitaan** yhdessä kilometri- ja euromäärät sekä sopimuksen tarkastelu-aika

4. Ammattilainen **tekee päätöksen** Hb-mallista

5. **Asiakas saa** toistaiseksi voimassa olevan **päätöksen ja alkaa käyttää palvelua**. Palveluun kuuluu omavastuuosuus. Matkamäärien hallinnointia varten asiakkaalla on profiili Kulkukeskuksen järjestelmässä. Palveluun saattaa kuulua edelleen myös taksikortti.

6. Ammattilainen ja asiakas **seuraavat** palvelun käyttöä **ja arvioivat** Hb-mallin sopivuutta asiakkaalle

Käyttäjän oikeuksia

Nykyisten lakien mukaan henkilökohtainen budjetointi on vaihtoehtoinen tapa järjestää kuljetuspalvelut. Laki uudistetaan todennäköisesti vuonna 2023, ja henkilökohtaisesta budjetoinnista tulee silloin yksi varsinaisista palvelunjärjestämisen tavoista.

Vammaispalvelulain 1 § mukaan vammaispalvelujen tarkoituksena on **edistää vammaisen henkilön edellytyksiä elää ja toimia muiden kanssa yhdenvertaisena yhteiskunnan jäsenenä**. Sosiaalihuoltoa toteutettaessa on **ensisijaisesti otettava huomioon asiakkaan toivomukset ja mielipide sekä asiakkaan etu**. (Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 1987.)

Kuljetuspalvelun tarpeen tulee johtua vammasta tai sairaudesta, joista aiheutuva haitta on pysyvä tai pitkäaikainen. Palvelun myöntäminen perustuu hakijan kanssa tehtyyn palvelusuunnitelmaan. Kuljetuspalvelua myönnetään asiakkaalle, joka ei saa kulkemiseen tukea muiden säädösten nojalla, jolla on erityisiä vaikeuksia liikkumisessa ja joka ei vammansa tai sairautensa vuoksi voi käyttää julkisia joukkoliikennevälineitä ilman kohtuuttoman suuria vaikeuksia (VpA 5 §). (Asetus vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 1987.)

Kunnan on järjestettävä vammaispalvelulain 8 §:n 2 momentin mukaan **vaikeavammaiselle henkilölle kohtuulliset kuljetuspalvelut niihin liittyvine saattajapalveluineen** (vähintään 18 yhdensuuntaista jokapäiväiseen elämään kuuluvaa asiointi- ja vapaa-ajan matkaa kuukaudessa). Työ- ja opiskelumatkat järjestetään tarpeen edellyttämässä laajuudessa. **Asiakkaalla on oltava mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa palvelujensa suunnitteluun ja toteuttamiseen.**

Kunnalla/hyvinvointialueella on oikeus valita kuljetuspalvelun järjestämistapa. Kunta ei voi kuitenkaan rajoittaa vammaisen henkilön yksilöllistä oikeutta saada hänelle sopivia palveluja ja tukitoimia. (THL, Vammaispalvelujen käsikirja 2021.)

Muistilista

- Vastuullani on noudattaa sovittua budjettia. Kirjaan matkani työntekijän kanssa sovitulla tavalla.
- Jos kuljetuspalvelutarpeisiini tai muuhun tilanteeseeni tulee muutoksia, kerron niistä työntekijälle mahdollisimman pian.

Lisätietoja

Sirkka Rousu 2019. Henkilökohtainen budjetointi. Ihmislähtöinen toimintatapa sosiaali- ja terveydenhuoltoon. Avain kansalaisuuteen – henkilökohtainen budjetointi - kehittämishankkeen (2016–2019) tulokset ja kehittämisehdotukset sekä yhteenveto hankkeesta.
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/167272/2019_TAITO_22_Henkilokohtainen_budjetointi_rousu.pdf?sequence=5&isAllowed=y

Liisa Murto, Susanna Lehti & Anu Autio 2018. Oikeudellinen selvitys liikennepalvelulain mukaisen liikkumispalveluverkoston esteettömyyteen ja palveluiden saavutettavuuteen liittyvistä erityiskysymyksistä. Viestintävirasto. Susanna Lehti ja kumppanit Oy.
https://www.traficom.fi/sites/default/files/media/file/Esteett%C3%B6myys-ja_saavutettavuusselvitys%202018.pdf

Jos tarvitset apua tai neuvoja henkilökohtaiseen budjetointiin liittyvissä asioissa, voit ottaa yhteyttä Espoon vammaispalveluihin.

Puhelinnumero: **09 816 45285**

Vammaispalvelujen neuvontapuhelin palvelee **arkisin klo 9–11 ja 12–14.**

Sama neuvontapuhelin palvelee myös kuljetuspalveluun liittyvissä kysymyksissä ma-ke klo 9–10 ja to klo 12–13.

Sähköposti: vammaispalvelut@espoo.fi

Käynti: Toimistomme sijaitsee Espoon keskuksessa osoitteessa Kamreerintie 2 A, 4. krs. Asiointi vain ajanvarauksella.

Postiosoite:

Espoon kaupunki / Vammaispalvelut

PL 2513

02070 Espoon kaupunki.

Henkilökohtainen budjetointi **Opas palvelun käyttäjälle**

L
U
SOTE

Sote-uudistus